

KASTEEL d'URSEL MAGAZINE

Driemaandelijkse uitgave van de Provincie Antwerpen/Kasteel d'Ursel, Hingene | 17de jaargang # 67 | november–december 2021–januari 2022

KERSTMAGIE

© Historalia

Beste Vriend,

Na anderhalf jaar kan het kasteel eindelijk opnieuw beginnen te bruisen. Er zijn terug concerten, feestelijke ontvangsten en historische danscursussen. En vooral: er hangt weer magie in de lucht. Sinds half september zijn onze vrijwilligers bezig met de voorbereidingen van Kerstmagie. Net zoals bij de eerste editie in 2019 verpakken ze meer dan 1500 cadeautjes, versieren ze tientallen bomen en brengen ze het hele kasteel in kerstsfeer. In december verwachten we opnieuw duizenden bezoekers die door een ceremoniemeester worden meegenomen op een spannende audiovisuele ontdekkingstocht.

Ik wil al die mensen ook van harte aanraden om het park te bezoeken. Als lezer van dit Magazine weet je dat daar de voorbije tijd

bergen zijn verzet. Het Keiligbosquet is opnieuw aangeplant, compleet met bloemenweide en herinneringsbanken. De parking is vernieuwd en wordt nog afgewerkt met hagen. In het naastgelegen grasperk komen er deze winter tien solitaire bomen en op verschillende plaatsen in het park voorzien we extra parkbanken. En zoals je hiernaast kan lezen, worden ook de zijgang van het domein en de bijhorende toegangen tot Het Laathof binnenkort afgewerkt.

Stap voor stap herstellen we zo het kasteel en het domein in zijn oude glorie. Bij dit Magazine vind je een warme oproep om ons daarbij te steunen en wie dat wil doen, dank ik alvast van harte.

Namens de deputatie,

JAN DE HAES

bevoegd voor toerisme, recreatie- en groendomeinen

COLOFON Kasteel d'Ursel
Wolfgang d'Urselstraat 9
2880 Hingene
www.kasteeldursel.be
T 03 820 60 10
info@kasteeldursel.be
IBAN BE54091018504797
BIC GKCCBEBB

Het magazine van het Kasteel d'Ursel is een uitgave van de deputatie van de provincieraad van Antwerpen:
Cathy Berx, gouverneur-voorzitter,
Luk Lemmens,
Kathleen Helsen,
Jan De Haes &
Ludwig Caluwé, leden
en Maarten Puls, provinciegriffier

Jaargang 17, nummer 67,
november–december 2021–januari 2022

Redactie: Koen De Vlieger-De Wilde en Veerle Moens,
met medewerking van Marcel De Cock,
Serge Migom en Carlo Siau

Vormgeving: Frederik Hulstaert

Druk: Antilope De Bie Printing, Duffel

Oplage: 5.100 exemplaren

Dit magazine werd gedrukt op milieuvriendelijk papier met FSC[®]-certificaat en verpakt in milieuvriendelijke folie.

ISSN 1781-4464

KASTEEL d'URSEL MAGAZINE

Blijf op de hoogte

Neem een gratis abonnement op dit Magazine via info@kasteeldursel.be of schrijf je in voor onze digitale nieuwsbrief via www.kasteeldursel.be. Zo krijg je automatisch de digitale versie van dit Magazine. Op onze website vind je ook alle Magazines die sinds 2005 zijn verschenen.

Kasteelheer voor één dag

Huur het kasteel en nodig je gasten uit in een schitterend kader. Tarieven en voorwaarden vind je op www.kasteeldursel.be.

Steun het kasteel

Dankzij onze projectrekening bij de Koning Boudewijnstichting is een gift aan het kasteel fiscaal aftrekbaar (vanaf 40 euro). Wil je helpen bij de verdere verfraaiing, de inrichting en het onderhoud van het kasteel en het park? Stort dan jouw gift op rekening BE10 0000 0000 0404 (BIC: BPOTBEB1) van de Koning Boudewijnstichting met als gestructureerde mededeling 128/3297/00095. Alvast hartelijk dank!

Opgepast, werken!

In het kader van het toeristisch hefboomproject 'Van Steen tot Steen langs de Schelde' investeren Toerisme Vlaanderen en de Provincie Antwerpen in de herinrichting van de zijingang en de omgeving van Het Laathof, deel van Centrum voor Jeugd- toerisme vzw.

De oude dolomietverharding zat vol met putten en het wegdek was niet meer bestand tegen het dienstverkeer. Bij hevige regenval stroomde al het water bovendien in de richting van Het Laathof, dat meerdere keren per jaar onder water kwam te staan. De nieuwe inrit zal worden uitgevoerd in beigekleurige beton en zal voorzien zijn van ruime goten die het hemelwater afleiden naar de walgracht.

Tegelijk wordt de personeelsparkeergang naast Het Laathof aangelegd met waterdoorlatende betonstraatstenen. We maken verder van de gelegenheid gebruik om een elektriciteitskast voor evenementen te plaatsen en om de dakgoten van het Laathof af te koppelen van het rioleringsnetwerk. Ook dat hemelwater zal dus binnenkort worden gebufferd in de walgracht.

Aannemer Stoop Projects uit Beveren is begin oktober gestart en het einde van de werken is voorzien op 30 november.

Herinneringsbanken

Onmiddellijk na het verschijnen van het vorige Magazine werden de laatste herinneringsbanken in het Keiligbosquet geadopteerd. 'We hebben de bank opgedragen aan ons zoontje Liam', zegt Tara Jottier. 'In 2017 was ik 37 weken zwanger toen zijn hartje is gestopt met kloppen. Hij werd begraven op het kerkhof in Bornem. Nu heeft hij ook zijn plekje in het park, waar we graag komen wandelen met onze andere kinderen. Mijn man Reineldo Bellón del Moral spreekt Spaans, dus kozen we voor een tweetalige tekst op het plaatje: *En memoria de nuestro chiquito – Liam Bellón Jottier – Je blijft voor altijd in ons hart.*'

Op 30 juli overleed Philippe Rubbens. Decennialang was hij huisarts in Hingene en voorzitter van de kerkfabriek Sint-Stefaan. 'Onze papa woonde recht tegenover het park', zegt Alexander Rubbens. 'Elke dag maakte hij er zijn wandeling, soms zelfs twee of drie keer. Dikwijls ging mama ook mee. Het park was zijn tweede thuis, of het verlengde van zijn tuin. Hij ontmoette er graag mensen en maakte dan een praatje. Mijn broers Luc en Pascal en mijn zussen Bernadette en Jacqueline gingen direct akkoord om samen een herinneringsbank aan hem op te dragen. Toen we overlegden wat er op het plaatje moest komen, stelde de jongste

kleinzoon *Festina lente* voor. Hij gaat Latijn studeren en zijn opa heeft hem de betekenis van dit klassieke adagium uitgelegd. Het betekent *Haast je langzaam* en die goede balans tussen voortvarendheid en zorgvuldigheid was ook typisch voor onze papa.'

'Dit is pure romantiek', zegt Heidi Lagast. 'Wim en ik waren al goede vrienden toen we studeerden, maar pas na onze scheidingen vonden we elkaar terug en zijn we verliefd geworden. Ik woonde in Hingene en Wim is bij mij komen wonen. Zo heeft hij het dorp en het park ontdekt. We wandelen er vaak en ontmoeten er interessante mensen.' 'Door een bank te adopteren, steunen we de werking van het kasteel, maar het is ook een cadeau van mij voor Heidi. Zij heeft de tekst voor het plaatje bedacht: *Hier kom je zonder glimlach niet meer langs*. Wij niet, omdat we hier zulke mooie herinneringen hebben, maar ik hoop dat ook andere parkbezoekers spontaan beginnen te glimlachen als ze de tekst lezen.'

Intussen staan er al vier mensen op de wachtlijst voor de herinneringsbanken die deze winter op verschillende plekken in het park zullen komen. Heb je zelf ook interesse? Stuur dan een mailtje naar info@kasteeldursel.be.

DE PRINS VAN KERSTMAGIE

© Veerte Moens

Simon de Merode

Er was eens een ... tante nonneke. Ze verbleef in het franciscanessen-klooster vlakbij Westerlo. Alice Moens heette ze, maar we noemden haar tante zonneke. Een beetje ironisch wellicht, want ze was streng en ik vond haar niet zo aardig. Tijdens mijn kindertijd reden we er één keer per jaar naartoe. Mijn broer, nichtjes en ik aten er taart tot we net geen buikpijn kregen en speelden er urenlang in de speeltuin, zonder de alziende ogen van de kloosterzusters die binnen borrelden met onze ouders. Wat keken we elke keer reikhalzend uit naar die taart en speeltuin, ver weg van huis. Tante zonneke is al lang niet meer. Nooit keerde ik nog terug naar Westerlo, tot op een herfstige maandagmorgen onlangs in oktober.

Tijdens het mijmeren onderweg, voel ik opnieuw die kinderlijke opwindning. Want dit keer mag ik op bezoek bij een prins, een echte. Het is prins Simon de Merode, de prins van *Kerstmagie*. Zwaaiend vanuit zijn werkkamer, hoog in de kasteeltoren en uitkijkend op de binnenkoer, verwelkomt

hij me. 'Ik kom zo bij je. Ik verstuur nog een laatste mail, het is druk', zegt hij verontschuldigend. Ik krijg net genoeg tijd om op adem te komen na de lange houten wenteltrap.

Magisch is het hier niet. Hier wordt hard gewerkt. De prins is al enkele uren aan de slag wanneer ik arriveer na de ochtendspits. 'Al sinds mei werk ik zeven op zeven en tien tot twaalf uur per dag', vertelt hij me. Zijn werkkamer hangt vol kleurrijke post-its met to-dolijstjes voor de administratieve nasleep van de zomer-musical *1830* én voor de voorbereiding van *Kerstmagie*.

Of dit zijn jongensdroom was, vraag ik. 'Ik ben hier een beetje vanzelf ingerold. Ik werkte bij verschillende internationale bedrijven en bij Inbev op het moment dat ik regisseur Luc Stevens leerde kennen. Hij organiseerde samen met de gemeente Westerlo *De Merodes*, een openluchtspetakel over de geschiedenis van de gemeente Westerlo en mijn familie.

Omwille van het succes hebben we het concept hier in het kasteel voortgezet en geprofessionaliseerd met de oprichting van *Historalia*. Met onze musicals willen we onze roemrijke Europese geschiedenis weer tot leven brengen. Het kasteel de Merode in Westerlo dient als decor. Met *Kerstmagie* reiken we verder. De theaterwandelingen vinden gelijktijdig plaats in maar liefst tien kastelen: acht in Vlaanderen en twee in Wallonië.'

'Het is de bedoeling om onze werking op termijn nog verder uit te bouwen. Ik wil geen tweede Studio 100 worden, maar wil de start-up wel omvormen tot een kmo. Er is bijvoorbeeld ook vraag van andere kastelen om niet alleen *Kerstmagie*, maar ook onze musicals tot bij hen te brengen. Ik heb nu één iemand in dienst. Gelukkig worden we bijgestaan door freelancers, waaronder tien lokale coördinatoren. En zonder de honderden vrijwilligers staan we nergens. Zij zijn het kloppend hart van de organisatie.'

‘Daarin schuilt ook de sterkte van *Kerstmagie*,’ vertelt de prins. ‘De mensen die eraan meewerken komen meestal uit de onmiddellijke omgeving van de kastelen. Er is een grote verbondenheid omdat er wekenlang samengewerkt wordt aan een evenement in de vrijetijdssfeer. Bovendien is het ook altijd erg gezellig tijdens de samenkomsten. Er wordt hard gewerkt, maar ook veel gepraat, koffie gedronken, taart gegeten en gelachen. Soms worden er vriendschappen voor het leven gesmeed. Ook voor bezoekers is het een unieke ervaring. Vaak is het een uitstap vlakbij huis van grootouders, kinderen en kleinkinderen samen. Ze beleven een magisch moment in een bijzondere periode van het jaar en dat levert ongetwijfeld onvergetelijke herinneringen op.’

‘Zelf heb ik alleen maar mooie herinneringen aan de kerstfeesten uit mijn kindertijd.’ Ook de prins is een mijmeraar, denk ik. ‘Ik woonde met mijn gezin in Frankrijk. We kwamen tijdens de kerstperiode telkens een week naar Westerlo om er met de hele familie uitgebreid te vieren. Mijn grootmoeder wachtte met het decoreren van het kasteel tot wij arriveerden. Samen met mijn broers en zus gingen we dan een bijzondere boom in het park kiezen en versierden we de kapel en de kamers in het kasteel.’

‘Het kasteel is al sinds de vijftiende eeuw in het bezit van mijn familie. Mijn oom die hier voor mij woonde en zijn kinderen zagen het niet zitten om er te blijven. Toen moest het kasteel ofwel worden verkocht ofwel namen mijn broers, zus of ik er onze intrek. Ik heb niet lang moeten nadenken. Ik vind het eigenlijk mijn plicht om dit kasteel en de geschiedenis van mijn familie verder te laten leven en het erfgoed toegankelijk en bekend te maken bij een breed publiek.’

Vorig jaar gooide corona flink wat roet in het kerstdiner. ‘Het kasteel van Westerlo was al volledig gedecoreerd toen het Overlegcomité besliste om geen evenementen meer te laten doorgaan. En hoewel we een premie kregen, die de vooraf gemaakte kosten deels dekte, leden we een verlies van

86 000 euro. Gelukkig hebben we in deze crisis ook opportuniteiten gezien. Dankzij corona kunnen we *Kerstmagie* nu in nog meer kastelen brengen. We hebben vorig jaar al een promotievideo kunnen maken en de medewerkers van andere kastelen kwamen toen al een kijkje nemen. Daardoor hebben we nu flink wat voorsprong.’

‘Dit jaar zijn er minder acteurs, maar volgen de bezoekers een audiovisuele tocht langs de feërieke en fraai gedecoreerde kamers. Onderweg ontrafelen ze samen met een ceremoniemeester *Het mysterie van de Twinkelings*, een hartverwarmend verhaal van regisseur Luc Stevens. Daarin brengt hij personages en verhaallijnen uit de vorige edities van *Kerstmagie* samen. Het concept, de muziek, technologische snufjes en scenografie zijn gelijklopend in alle kastelen. Maar hoe de kamers precies worden aangekleed, bepaalt elk decoratieteam ter plaatse. Zo is er toch nog enige artistieke vrijheid en komt de eigenheid van elk kasteel tot z'n volle recht.’

Simon de Merode woont samen met zijn echtgenote en drie kinderen – een tweeling van acht en een kleuter van vier – in het kasteel. Of ze nog genoeg privacy hebben met al die evenementen? ‘Aangezien we niet het hele jaar door geopend zijn of een bezoekerscentrum hebben, houden we meer controle. Maar het blijft natuurlijk een moeilijk evenwicht. Mijn oudste kinderen vinden het trouwens heerlijk. Zodra de repetities van de zomermusical starten zijn ze niet weg te houden van het podium, bij *Kerstmagie* helpen ze decoreren en de hele dag door hoor ik hen liedjes uit de voorstellingen neuriën. Voor mij is een kasteel zonder bewoners ook een beetje zielloos’, zegt Simon, zich slechts een klein beetje verontschuldigend naar ons toe. ‘Een kasteel zonder bewoners verliest een stuk van zijn identiteit.’

Voor we afscheid nemen, vraag ik nog of hij leeft als een prins in een sprookje. ‘Ik ben eigenlijk een papieren prins. Het is een titel, die mijn voorouders in 1930 van de Belgische koning kregen als eerbetoen voor de bijdrage van mijn familie aan de Belgische onafhankelijkheid honderd jaar

eerder. Veel mensen romantiseren mijn leven, omdat ik in een kasteel woon. Maar dat is niet altijd een zegen. Het geeft me veel kopzorgen. Er valt altijd wel wat te herstellen of restaureren. Tijdens corona ontdekten we een immens stabiliteitsprobleem in onze centrale toren door toedoen van de grote klopkever. Intussen gebeurden er stutwerken, want het was dringend. Ik liet meteen ook op andere plekken een stabiliteitsonderzoek uitvoeren en er blijken nog meer problemen te zijn: in de vestibule, de kapel en de noordoostvleugel. Door de overvloedige regenval zijn er ook problemen met het dak. Het onderhoud stopt nooit.’

‘Bovendien is dit kasteel niet aangepast aan onze hedendaagse levenswijze. Onze keuken bevindt zich bijvoorbeeld op honderd meter van de eetkamer. Er moet enorm veel gepoetst worden en er zijn alleen maar grote ruimtes om te verwarmen. En door de gigantische ramen heb je meters stof nodig voor gordijnen bijvoorbeeld. Een sprookje is het dus niet, nee. En toch ben ik blij om de familietraditie te kunnen voortzetten. En met dit prachtige erfgoed mensen te verbinden. Voor mij is er niks mooiers dan de glimlach en de sterren in de ogen van de kinderen na een bezoek aan onze voorstellingen.’

Wanneer prins Simon zo passioneel over zijn werk blijft vertellen, zie ik ze ook fonkelen in zijn eigen ogen, die sterren. Ja hoor tante nonneke, de prins betovert, geloof mij. Ik voelde die ochtend in oktober dan toch magie in het kasteel vlakbij jouw klooster. En toen... ging zijn gsm over. De sterren doofden, weg was weer het sprookje. Ik hoor mijn collega Véronique vanuit Hingene vragen of Simon nog wat geld kan regelen voor de aankoop van kerstballen en lichtjes. Back to business. ■

VEERLE MOENS
Kasteel d'Ursel

Wil jij ook nog komen meehelpen met de decoratie of zie je jezelf eerder in de rol van ceremoniemeester? Stuur dan een mail naar info@kasteeldursel.be.

De stoelen in het hoogkoor van de Sint-Lambertuskerk van Eikevliet, in 1911 gefotografeerd door Fernand Donnet

Een hardplaat uit het hôtel d'Ursel, een grote bloempot uit de tuin, een beschilderd kamerscherm, medailles, boeken, postkaarten of faïence: met de regelmaat van de klok keren er voorwerpen terug naar het kasteel. Kort voor de zomer werden er vier 18de-eeuwse stoelen aangeboden. Het achterliggende verhaal bleek veel mysterieuzer dan gedacht.

'Ongeveer 40 jaar geleden kwam ik met enkele nichtjes van het gehucht Buitenland in contact met de toenmalige pastoor van Eikevliet', schreef Rita Greeve-Joossen. 'We hadden gehoord dat er in zijn tuin lekkere kersen hingen en dat mensen die

Stoelen uit Eikevliet

mochten plukken. De pastoor leidde ons rond in de pastorie en in de kerk. Achteraf kwam hij langs in Buitenland om de kersen te proeven die we hadden opgelegd in alcohol. Toen ik met mijn echtgenoot in Antwerpen woonde, is hij daar ook op bezoek gekomen. We betrokken toen een herenhuis en toen vertelde hij dat hij enkele stoelen had staan die er heel goed tot hun recht zouden komen. De stoelen waren afkomstig uit het kasteel d'Ursel. Bij een volgende gelegenheid bracht hij de stoelen en een grote koperen kandelaar mee. De geschenken pasten in ons interieur en ik heb al die tijd niet geraakt aan de beschildering en de goudafwerking. Intussen woon ik kleiner en zou ik deze waardevolle stukken graag terug naar hun oorsprong brengen.'

Wanneer we zulke mails ontvangen, vragen we altijd de mening van experts. 'Het zijn zeker fraaie stoelen', zegt Serge Migom van de provinciale Dienst Erfgoed. 'Ze dateren uit de late 18de eeuw en ze passen perfect in de interieurs van Servandoni en Dewez, de architecten die in die periode respectievelijk het kasteel en de stadsresidentie van de familie d'Ursel verbouwden. Ze zouden dus uit het kasteel kunnen komen. Ik wilde adviseren om de mooie aanwinst te accepteren, toen ik nog even in de inventarissen keek of de kandelaar niet uit een naburige kerk kwam. Tot mijn verbazing stootte ik echter op foto's van ... de stoelen. In 1970 werden ze nog geïnventariseerd als koorzetels, maar korte tijd later zijn ze blijkbaar verdwenen.'

‘Kerkelijk erfgoed is openbaar bezit en mag niet vervreemd worden zonder de correcte juridische weg te volgen’, vervolgt Marc Mees, expert religieus erfgoed bij de provincie. ‘Dat is hier niet gebeurd, dus zijn de stoelen en de kandelaar nog steeds eigendom van de kerkfabriek van Eikevliet. Als je de stukken in het kasteel wil onderbrengen – wat ik van harte toejuich – moet je de overdracht met hen regelen.’ We stelden de vraag en enkele weken later ging de kerkraad van Eikevliet akkoord met een bruikleen voor onbepaalde duur. ‘De stoelen zijn te fragiel om nog te gebruiken’, zegt voorzitter Eugeen Van lent. ‘Liever dan ze zelf in een depot bij te houden, willen we een goed onderkomen vinden voor zoveel mogelijk objecten die eigendom zijn van de kerkfabriek. En als deze stoelen een plek kunnen krijgen in het kasteel, dan geven we ze graag in bruikleen.’

Eind goed, al goed, zou je kunnen zeggen. Maar zouden we het verhaal van deze stoelen niet kunnen achterhalen? We moeten alleszins teruggaan naar 1778. Toen werd de eerder bescheiden kapel van Eikevliet verbouwd tot de huidige kerk. De stoelen dateren uit ongeveer dezelfde periode, dus is het niet ondenkbaar dat ze behoorden tot de inrichting van de nieuwe kerk. Het is ook verleidelijk om er de hand van de hertog in te zien.

‘Eeuwenlang schonk de familie d’Ursel meubels, gewaden en devotievoorwerpen aan de kerken van Hingene, Wintam en Eikevliet’, zegt Serge Migom. ‘Naar mijn mening zijn deze stoelen niet gemaakt om te dienen als zogenaamde *sedilia*, de zitplaatsen voor de priester en zijn assistenten. Ze hebben niet de typische lage rug, waarover de kazuifel of koorkap kan worden gedrapeerd. Het is te zeggen: drie van de vier stoelen hebben een hoge rug, maar één exemplaar is later aangepast. Het heeft geen rug- en armleuningen meer. Mogelijk waren die onderdelen beschadigd en zijn ze daarom verwijderd van dit exemplaar.’

‘Koorstoelen hebben doorgaans een stoffen of lederen bekleding,’ gaat hij

verder. ‘Dit zijn volgens mij in oorsprong burgerlijke stoelen, met hun rietdekking zelfs uitermate geschikt voor een zomerresidentie. De stoelen zijn ook redelijk verfijnd en delicaat geschilderd. Waarschijnlijk zijn ze gemaakt door een dure meubelmaker die een dorpskerk zich niet kon permitteren. Daarom vermoed ik dat de hertog ze heeft laten maken voor het kasteel en ze pas ergens in de 19de eeuw aan de kerk heeft geschonken.’

‘Daar denk ik toch anders over’, zegt Miel De Mont uit Eikevliet. ‘Onze kerk heeft een magnifiek kunstpatrimonium en dat zou je inderdaad niet verwachten in een klein dorp met amper 500 inwoners. Dankzij de nijverheid aan de Vliet, een bijrivier van de Rupel, was er in het verleden echter redelijk wat welvaart. De mensen wilden hun hemel afkopen en met die inkomsten kon onze kerk zelf waardevolle dingen kopen. Maar los van wie de stoelen ooit heeft gekocht en om welke reden dat gebeurde, ze hebben toch tientallen jaren dienst gedaan als koorstoelen. Ik kan het weten, want ik heb er heel dikwijls naast gestaan als misdienaar!’

‘Over de verdwijning van de stoelen en van andere kunstvoorwerpen doen er veel verhalen de ronde’, gaat Miel verder. ‘De hoofdrol wordt dikwijls gespeeld door Jos Vermeulen. Van 1967 tot 1997 was hij pastoor in Eikevliet. Hij was heel verstandig, maar had een uitgesproken persoonlijkheid en een zekere mate van groothedswaanzin. Het was niks voor hem om in een klein dorpje te zitten, maar blijkbaar wilden ze hem nergens anders. Hoewel sommigen hem adoreerden, lag hij met veel anderen in conflict en maakte hij hen zot. We zijn drie keer persoonlijk bij de bisschop gaan smeken om hem weg te halen, maar zonder succes. Naast de persoonlijke problemen verdachten we de pastoor er ook van dat hij kunstvoorwerpen verhandelde. De burens hebben regelmatig de auto van de veiling zien staan en toen de provincie de inventarissen nakeek, bleek dat er veel ontbrak. Het verhaal van deze stoelen bevestigt voor mij dat de pastoor daar een rol in heeft gespeeld.’

Eén van de stoelen heeft geen rug- en armleuningen meer. Zo kon hij gemakkelijker worden gebruikt als koorzetel.

In het provinciearchief zit er echter ook een merkwaardige brief van pastoor Vermeulen. Op 17 februari 1997, minder dan twee weken voor zijn pensioen, verklaart hij dat ‘er zich sedert 1975 tot op heden geen wijzigingen hebben voorgedaan in het roerend patrimonium.’ Hij schrijft er eigenhandig bij: ‘Alles is voorradig.’ In de marge van de brief volgt nog een persoonlijke nota: ‘Indachtig de zeer hoge estimatie anno 1975, wees zeer voorzichtig qua toekomst roerend patrimonium Eikevliet, want de gieren bij dag en de hyena’s bij nacht staan op de loer.’ Lezen we hier een wanhopige hartenkreet van een pastoor die vreest dat na hem alles naar de haaien zal gaan? Of probeert hij zich hier slim in te dekken, door te verwijzen naar anderen, terwijl hij zélf het roerend patrimonium heeft verspreid?

En hoe zit het eigenlijk met die kandelaar, die samen met de stoelen werd aangeboden? Die is bij Rita gebleven. ‘Het blijkt een typische neoklassieke altaarkandelaar te zijn die je in haast alle kerken tegenkomt. Iets van dertien in een dozijn. Ik bewaar hem als een mooie herinnering en ben blij dat de stoelen terug in het kasteel staan. Want ja, ik geloof ook dat ze ooit van daar zijn gekomen!’ ■

KOEN DE VLIAGER-DE WILDE
Kasteel d’Ursel

Charles-Joseph de Ligne &

In augustus publiceerde Marijke Arijs bij het Davidsfonds haar vertaling van de Memoires van prins Charles-Joseph de Ligne (1735–1814). In haar selectie duiken de derde hertog en hertogin d'Ursel een paar keer op. Dat prikkelde onze nieuwsgierigheid om ook in andere bronnen en publicaties uit te zoeken hoe de leefwereld van deze, volgens Goethe, vrolijkste man van zijn tijd verweven is met die van de familie d'Ursel.

Een opmerkelijke entree

Het is zomer. Een roze gelakte koets getrokken door zes paarden en gemend door een bebaarde Russische koetsier stuift over de *cour d'honneur* van een zuiders aandoend kasteel. Een elegante rijzige edelman met een gouden ooringetje stijgt uit. Zijn lakeien dragen roze livreeën; een van de postiljons is een Griek, de andere een zwarte. Het zou de openingsscène van een wel erg fantasierijke kostuumfilm kunnen zijn. Maar het is geen cameraman die de scène vastlegt. We zijn in Hingene in 1784 en het is het ooggetuigenverslag over de aankomst van de prins de Ligne dat de 27-jarige Zwitser Philippe Secretan noteert in zijn *Journal*. Hij is het jaar voordien in Lausanne geëngageerd als huisleraar voor de zevenjarige Pips, zoals Charles-Joseph d'Ursel (1777–1860) genoemd wordt, de zoon van Wolfgang-Guillaume, derde hertog d'Ursel (1750–1804) en zijn vrouw Flore d'Arenberg (1752–1832).

De prins is een van de talloze bezoekers die enkele weken komen genieten van de gastvrijheid van Wolfgang en Flore. Secretan noteert ook hoe het gezelschap de tijd doorbrengt. In de salons komen ze samen om te spelen en bij de maaltijden wordt er briljant geconverseerd. Na de

Portret van Charles-Joseph de Ligne met het ordeteken van het Gulden Vlies, gegraveerd door Antoine Cardon (1739–1822) naar het portret geschilderd door Charles Le Clercq (1753–1821), met een citaat van Horatius: 'niet bang om voor het vaderland te sterven', 1784 · Fonds Eric Speckaert voor de studie van het oeuvre van prins Charles-Joseph de Ligne, coll. Koning Boudewijnstichting, in depot bij de Universiteitsbibliotheek Plantin Moretus in Namen, © BUMP

maaltijd gooien ze vanop het balkon van de eetkamer brood naar de karpers in de vijver. Ze wandelen in het park en tot aan de Schelde om er naar de aken en de zeilboten te kijken. Van daar maken ze uitstapjes naar Rupelmonde, naar de abdij van Hemiksem waar de gastvrije paters

uitstekende moezelwijn schenken, of naar Antwerpen. Elke week gaan ze kijken hoe er in de Grote Wiel met een groot net vis gevangen wordt om het kasteel te bevoorraden. Toch merkt Secretan op dat de prins zich vaak verveelt en dat zijn exuberante gedrag teleurstellingen verbergt.

de familie d'Ursel

Zwitserland

Allicht werden er die zomer van 1784 in Hingene herinneringen opgehaald aan de reis naar Zwitserland die Wolfgang, Flore en de prins de Ligne het jaar voordien hadden ondernomen. Ook de schoondochter van de prins (de Poolse prinses Hélène Massalska, die getrouwd was met zijn zoon Charles en na diens overlijden hertrouwde met graaf Vincent Potocki) en zijn secretaris Sauveur Legros (1754–1834) waren van de partij.

In zijn memoires noteert de prins daarover jaren later het volgende. 'In de Zwitserse herbergen trof ik op alle schoorsteenmantels rijmpjes, grofheden en karikaturen aan die betrekking hadden op een heleboel reizigers en vrouwen die ik kende. De hertogin d'Ursel en de toenmalige echtgenote van Charles, tegenwoordig mevrouw Vincent Potocki, vonden dat schandelijk. 'Mij kan het absoluut niet schelen wat ze allemaal van me zeggen,' zei ik, 'zolang ze me maar niet van lafheid beschuldigen.' En van diefachtigheid dan?' vroeg de hertog d'Ursel. 'Waarom niet,' antwoordde ik, 'als iemand daar plezier in heeft.' 'Dan moet u dit maar eens lezen,' zei hij: 'De prins de Ligne heeft hier vanmorgen een zilveren lepel gestolen.' 'Wel,' zei ik, 'dat vind ik niet erg, zolang de marechaussee maar niet achter me aan zit om me te arresteren.' En die fraaie zin staat daar nog steeds, tenzij ze de schoorsteen intussen hebben gewit.'

Het moet een vrolijke, ongedwongen boel geweest zijn daar in Zwitserland. Getuige daarvan ook het vrijpostige versje dat Sauveur Legros dichtte op de hertogin d'Ursel 'die heel geestig was, te veel snuiftabak nam en te veel vlooiën had,' te zingen op het populaire deuntje *'de tous les capucins du monde'*.

'Een tuin door de natuur zelf aangeboden'

De prins heeft zich de ogen goed de kost gegeven tijdens eerdere bezoeken in Hingene en elders. Dat blijkt uit wat hij

schrijft in zijn *Coup d'œil sur Belœil et sur une grande partie des jardins de l'Europe* dat in 1781 in Belœil van zijn eigen drukpersen rolt.

Hij start met een uitvoerige bespreking van de tuinen van zijn geliefde Belœil (en plannen ervoor). Dan volgt een kritische beschrijving van tuinen die hij bezocht heeft in Engeland, Italië, Duitsland (Sans-Souci), Nederland, Hongarije, Frankrijk (Chantilly, Versailles, Parijs), Rusland (Tsarskoye Selo, Oranienbaum, Peterhof) en in onze gewesten, zoals Edingen en ... Hingene!

Daarover schrijft hij: 'Op een kleine schaal komt het ware talent tot ontplooiing: daar waar men met details op een nobele wijze omgaat, valt de grootste eer te behalen. Hingene, het landhuis van de heer hertog d'Ursel, is daar een mooi voorbeeld van. Er is daar een ganzenvoet, in een klein bos dat door zijn mooie proporties de indruk geeft een woud te zijn. Bovendien zijn er in datzelfde gedeelte ontelbare verfijningen die maken dat je dat nog meer gaat geloven. Op een kwart mijl daarvandaan bij *Les Huiles* (de Wielen) ligt een tuin door de natuur zelf aangeboden, opgetuigd met kleine vijvertjes, massieven, kanalen, in verband aangeplante bomen en woningen. Wanneer beide promenades of grachten verbonden worden en een paviljoen op de Scheldeparkdienst zal doen als panorama voor de dreven die naar de rivier lopen, zal het onberispelijk worden.'

De prins heeft het dus over een kleine Engelse tuin die was aangelegd in het westelijk segment van het parkbos en over de plannen voor het paviljoen de Notelaer. Die worden getekend door Charles de Wailly, een leerling van Servandoni. Diezelfde de Wailly ontwerpt voor de prins ook een jachtpaviljoen voor Belœil.

Het is duidelijk dat er een sterke band is tussen de prins de Ligne en de d'Ursels. Waar komt die vandaan? Een blik op een korte biografie van de prins maakt een en ander duidelijker.

Overal en nergens thuis

Charles-Joseph de Ligne wordt geboren in Brussel in 1735 in het toenmalige grote hôtel de Ligne dat, net zoals het hôtel d'Ursel, vlakbij de Sint-Goedelekathedraal is gelegen. Zijn moeder is prinses Elisabeth de Salm (1704–1739), een dochter van de broer van Eleonora de Salm (1678–1737), eerste hertogin d'Ursel, en grootmoeder van Wolfgang-Guillaume. De hertog en de prins zijn dus achterneven. Zijn vader is Claude Lamoral II de Ligne (1685–1766), een telg uit een van de oudste adellijke geslachten uit onze contreien. In hun wapenschild voeren zij een rozerode schuinbalk; vandaar de roze kleur die de prins later graag gebruikt voor zijn koets, de livriën en zijn hemelbed. Vader de Ligne heeft een infanterieregiment en maakt samen met Charles, tweede hertog d'Ursel (1717–1775) carrière in het Oostenrijkse leger.

In 1755 zet zijn vader hem in een koets op weg naar Wenen waar hem een gearrangeerd huwelijk wordt opgedrongen met de vijftienjarige prinses Marie Franziska von Liechtenstein (1739–1821). Door tijdgenoten wordt zij beschreven als 'blond en kleurloos toen ze jong was en later grijs en dik'. Ook al krijgt het echtpaar zeven kinderen, toch zoekt de prins zijn vertier vooral buitenshuis.

In het Oostenrijkse leger klimt hij op van kolonel en generaal tot generaal-majoor en kapitein-generaal, een carrière die samenpoort met die van Wolfgang-Guillaume d'Ursel, die uiteindelijk luitenant-generaal wordt in het regiment de Ligne. In 1772 wordt hij opgenomen in de Orde van het Gulden Vlies, een eer die de d'Ursels het jaar voordien te beurt is gevallen.

Hij is thuis aan de hoven van Brussel, Wenen, Versailles, Berlijn en Sint-Petersburg. Vooral Catharina de Grote heeft een zwak voor de knappe gezant, die als een kwajongen streken uithaalt. Zij schenkt hem in 1780 een paar baardige Russische *moezjeks* of lijfeigenen, samen met een stel paarden en een snuifdoos. In 1787 neemt ze hem samen met Potemkin mee op haar roemruchte tocht naar de Krim. Vanaf 1794 vestigt hij zich in Wenen. In 1808 wordt hij nog tot veldmaarschalk benoemd, samen met graaf de Ferraris (1726–1814), de schoonbroer van Wolfgang-Guillaume d'Ursel.

Terugkijkend op zijn leven schrijft hij: 'Ik ben twee keer naar Zwitserland en één keer naar Engeland geweest en heb een stukje van Italië gezien. Ik ben meer dan veertig keer van Wenen naar Parijs en van Parijs, Brussel of het leger naar Wenen gereisd. Zeker tweehonderd keer van Brussel naar Parijs, twee keer naar Rusland, twee keer naar Polen en één keer naar Moldavië, de Krim en de Provence. Misschien wel tweehonderd keer van mijn commandoposten in de Nederlanden, in vredetijd, naar het slagveld. Ik schat dat ik drie à vier jaar van mijn leven heb besteed aan reizen en ruim tweehonderdvijftigduizend florijnen heb uitgegeven aan de postkoets alleen al. En evenveel aan gokken, schat ik.' Hij sterft in Wenen in 1814, terwijl daar het Congres van Wenen aan de gang is. Zijn uitspraak daarover: 'Het congres loopt niet, het danst' is tot nu bekend gebleven.

Grote liefdes

Uit zijn memoires blijkt de liefde zowat zijn voornaamste tijdpassering. De lijst van zijn veroveringen doet denken aan de register-aria van Leporello in *Don Giovanni* van Mozart. Zo passeren bij de Ligne ook dienstbodes, boerinnetjes, gouvernantes, gravinnen, hertoginnen en prinsessen de revue, maar net zo goed actrices, nonnetjes, courtesanes, jodinnetjes en zelfs koninklijke maitresses zoals Madame du Barry en ook (bijna) koningin Marie Antoinette.

In de periode dat Giovanni Niccolo Servandoni (1695–1766) voor hertog Charles d'Ursel het kasteel van Hingene verbouwt (1760–1765), maakt ook zijn zoon Jean-Nicolas Servandoni d'Hannetaire (1718–1780) furore. Deze startte zijn carrière als acteur, werd directeur van de Brusselse Muntchouwborg en kasteelheer van Haren. Tussen 1760 en 1770 is het kasteel van Haren een gerenommeerd cultureel salon en een ontspanningsplek voor de hoogste adel van het land, waaronder de prins de Ligne, de hertogen d'Ursel en Arenberg. Zij vinden er vertier bij de mooie dochters van de gastheer, de actrices Eugénie (1745–1816) en Angélique (1749–1822) en bij andere actrices, zoals Agathe Deschamps, de minnares van weduwnaar Charles d'Ursel.

Na een amourette met Eugénie begint de prins een affaire met Angélique, die hij installeert in zijn kasteel van Baudour. Zeventien jaar is ze de liefde van zijn leven. In zijn memoires schrijft hij daarover: 'De mooiste tijd van mijn leven heb ik beleefd toen Angélique van me hield. Op het moment dat ik met haar brak, besepte ik pas hoe gelukkig ik was geweest op Baudour, waar we door heel innemende mensen werden omringd, met haar persooitje en haar nobele ziel, die bijna even blank was als haar teint.' Angélique hield zielsveel van mij. Meer van iemand houden is onmogelijk. Jammer genoeg kozen nog twee andere vrouwen – samen met haar de enigen die echt om mij hebben gegeven – precies dezelfde periode uit. Ik hield van alle drie tegelijk, zo oprecht als maar kan.'

De Ligne heeft de identiteit van die twee andere vrouwen nooit onthuld, maar er is wel eens geopperd dat het de moeder en de zus van Flore d'Arenberg zouden geweest zijn. Zijn bewondering voor Flore d'Arenberg stak de prins echter niet weg. Zij werd in 1775 meter van zijn jongste dochter, Flore. En in het park van Belœil liet hij toepasselijk *L'île de Flore* en de *Temple de Flore* aanleggen. De ideale vrouw heeft hij echter nooit gevonden. In

zijn memoires schrijft hij: 'Van twee of drie vrouwen die ik ken, zou ik de ideale vrouw kunnen maken: een beetje meer zachtmoedigheid in het hart van de ene, wat meer hersens in het hoofd van de tweede en ga zo maar door.'

'Mijn koninkrijk is niet meer van deze wereld'

In 1787 zitten de d'Ursels in Italië en de prins de Ligne in Rusland. Ondertussen breekt er in de Oostenrijkse Nederlanden opstand uit, die het einde van het ancien régime inluidt. Terwijl nadien zowel de hertog d'Ursel als de prins de Ligne op de Balkan tegen de Turken strijden, sympathiseren Flore d'Arenberg, de prinses de Ligne en haar zoon Louis tijdens de Brabantse Omwenteling (1789) openlijk voor de patriotten. De hertog d'Ursel, maar ook de prins de Ligne nemen hierbij een eerder dubbeltinnige houding aan. Daarover zou de Ligne in zijn memoires later opmerken: 'Die ellendige revolutionairen van een Arenberg, een d'Ursel, een Mérode en een Lannoy waren niet slim of dapper genoeg om zich aan het hoofd van dat uitschot te stellen ...'

Waar de d'Ursels zich nadien aanpassen aan de nieuwe tijd, openbare functies vervullen en de Notelaer laten bouwen (1792–1797), trekt de prins de Ligne in 1794 definitief naar Wenen. Belœil, dat onder sekwestering is geplaatst, ziet hij nooit meer terug en zijn jachtpaviljoen raakt er nooit gebouwd. In Wenen is hij een overlevende uit een ander tijdperk. Als generaal en hoveling staat hij buitenspel. 'Mijn koninkrijk is niet meer van deze wereld' schrijft hij daarover aan Catharina de Grote. Het leven heeft zijn verwachtingen niet ingelost. Hij torst een schuldenberg en een groot verdriet over zijn gesneuvelde oudste zoon Charles.

Hij wijdt zich helemaal aan het schrijven. Zijn verzamelde werken (gepubliceerd in 1795) beslaan 34 delen en omvatten allerlei genres. Madame de Staël zorgt voor een bloemlezing hieruit die in 1809 met groot succes wordt gepubliceerd. De

memoires komen tot stand tussen 1797 en 1814 en zijn bestemd om na zijn dood te worden gepubliceerd. Ze zijn bewust fragmentarisch en niet chronologisch. 'Ik zou dit allemaal niet opschrijven als het bestemd was voor de lezers van nu, maar over honderd jaar zullen de mensen plezier beleven aan die kleine dingen die nu onbelangrijk lijken.'

Wanneer Charles-Joseph d'Ursel als burgemeester van Brussel in 1810 Napoleon ontvangt (volgens de Ligne 'een ijdele Corsicaanse parvenu, een geniale omhooggevallen gelukzoeker'), vuurt deze allerlei vragen af, waaronder die of de prins de Ligne rijk is. Daarop antwoordt de hertog: 'Zijn fortuin ligt helemaal overhoop, hij troost zich met het bedenken van kwinkslagen en geestigheden; het is armzalige handelswaar in het land waar hij is.' Dit laatste kunnen we wellicht in verband brengen met de opmerking van de Ligne dat het Frans aan het Oostenrijkse hof is vervangen door 'dat verdomde Duits, dat een grove toon en manier van converseren met zich brengt.'

Stof voor verder onderzoek

Dit artikel is een eerste schets van de relatie de Ligne - d'Ursel. Het hele oeuvre van de prins systematisch uitvlooiën en andere bronnen zoals de dagboeken van graaf Karl von Zinzendorf zouden zeker nog meer elementen opleveren. Maar nu al is duidelijk dat hun lidmaatschap van de Brusselse vrijmetselaarsloge *L'Heureuse rencontre* en gezamenlijke belangen in de *Compagnie d'Ostende* verder onderzoek verdienen. En ook latere generaties d'Ursels en de Lignes vonden elkaar in vriendschaps- en huwelijksbanden. ■

MARCEL DE COCK

DE ZIEL VAN DE PLEK

Jaarlijks ontvangen de provinciale domeinen en gebouwen tienduizenden bezoekers. Ze komen er in de eerste plaats om te ontspannen of te sporten, te werken of een vergadering bij te wonen. Vaak zijn die bezoekers zich er niet van bewust dat die plekken een boeiende geschiedenis hebben gekend, een rijk erfgoed herbergen of intrigerende verhalen kunnen vertellen. Wél genieten ze onbewust van de *genius loci*: de bijzondere sfeer van die plek.

Zo'n speciale atmosfeer vind je op vele plaatsen en in tal van provinciale sites die openstaan voor bezoekers en gebruikers. De 'ziel van de plek' is onvatbaar en zit verscholen in de stenen van de gebouwen, het groen van de parken en tuinen, de verhalen over de personages die de plek vormgaven, de mijlpalen uit de geschiedenis ... Kortom, de ziel van de plek zit in het erfgoed van die plek.

Met de brochurereeks 'Ter Plekke' presenteert de dienst Erfgoed van het provinciebestuur Antwerpen die boeiende verhalen en anekdotes in fraai vormgegeven en rijkelijk geïllustreerde boekjes. We belichten in deze publicaties de mijlpalen uit de geschiedenis van de site, we zetten de hoofdrolspelers op het podium en brengen het erfgoed onder de aandacht. Deze nieuwe reeks werd in 2020 gelanceerd met een eerste aflevering over het Arboretum Kalmt-hout, nu wordt het tweede deel gewijd aan het kasteel d'Ursel.

Uiteraard valt in een domein zoals dat van Hingene het monumentale kasteel onmiddellijk op. Maar ook hier zijn er minder bekende verhalen, onvermoede personages die aantreden en verborgen plekken waarvan de deuren worden geopend. Naast enkele leden van de familie d'Ursel uit vervlogen eeuwen vertellen ook de historische architecten, de tuinarchitecten en een rentmeesters hun verhaal.

De publicatie neemt de lezer bij de hand voor een tocht doorheen het domein en het kasteel. We betreden daarbij zowel de salons als de dienststruimtes, het kasteel en het park, maar bezoeken ook de hertogelijke tribune in de kerk en brengen zelfs een laatste groet aan het familiemausoleum. Daarbij wordt de kern van de zaak niet uit het oog verloren; datgene wat het kasteel van Hingene zo uniek maakt! De terugplaatsing van de laatste ensembles van Chinees behang en 18de-eeuwse textilia zijn dan ook de kroon op de restauratie van deze erfgoedparel en een waardig slotakkoord voor de inspanningen van de provincie die bijna drie decennia geleden van start gingen. ■

SERGE MIGOM
Dienst Erfgoed

KASTEEL D'URSEL De mijlpalen – de mensen – het erfgoed

ISBN: 9789066252011

Wettelijk depot: D/2021/0180/14

Omvang: 80 blz | Prijs: 5 euro

Te koop in het kasteel, op

www.provincieantwerpen.be/

erfgoedpublicaties

of via erfgoed@provincieantwerpen.be

Hoe ons ensemble ontstond? Goede vrienden en een feestje!

In 2018 stond Me La Amargates Tú in de kerk van Eikevliet. Deze keer maken ze hun opwachting in het kasteel. Doret Florentin, blokfluitiste en manager van het ensemble, is alvast onder de indruk van de locatie. Ook voor de muzikanten is het een blij weerzien. Na hun studies in Nederland keerde iedereen terug naar zijn of haar thuisland. De muziek, de vriendschap en hun gezamenlijke verleden overstijgen tot op vandaag elke afstand.

1992 was een historisch jaar voor de Sefardische joden. Het was toen precies 500 jaar geleden dat ze onder het katholieke bewind van het Iberische schiereiland werden verdreven. Door de Inquisitie moesten de gevluchte Sefardische gemeenschappen ervoor zorgen dat hun taal, het Ladino, en hun muziek niet verloren zouden gaan. Doret Florentin herinnert zich die viering in 1992 nog goed.

‘Mijn grootmoeder sprak Ladino, het Judeo-Spaans, met mijn grootvader en als kind was ik lid van een koor waar we ook liederen in het Ladino zongen. Ik had toen niet kunnen bedenken dat ik vandaag Sefardische muziek zou spelen! Ik sprak die taal niet, ik zong ze alleen maar en ik was eigenlijk vooral bezig met gitaar, piano en blokfluit. In 1992 was ik

vijftien. In Thessaloniki, mijn geboortestad, was er ook een herdenkingsmoment gepland. Het werd een groot feest met koren en solisten en de dirigent had transcripties van enkele liederen in het Ladino gemaakt. Mijn grootmoeder en haar generatiegenoten waren tot tranen toe bewogen toen ze ons hoorden zingen. *Adio Querida*, het lied dat uiteindelijk onze groepsnaam heeft geïnspireerd, was voor haar een pijnlijke herinnering. *Adio Querida (Vaarwel, mijn liefste)* was het afscheidslied dat ze vlak voor de deportatie zongen voor vrienden en familie. Mijn grootmoeder zat zelf anderhalf jaar lang gevangen in Auschwitz. Ladino was er de enige taal die ze onderling spraken. De taal en de liederen waren voor hen de belangrijkste vorm van verbinding, de enige herinnering aan hun verleden en hun ouders die ondertussen overleden waren.

Ze sprak ook Engels, Frans, Spaans en Duits in de hoop om te ontsnappen aan de gruwel van het concentratiekamp. Uiteindelijk was mijn grootmoeder een van de weinige overlevenden en ik herinner me nog steeds hoe ze voor het slapengaan voor me in het Ladino zong.’

Een kleine vijftien jaar later studeert Doret aan de barokafdeling van het Koninklijk Conservatorium Den Haag. Daar ontmoet ze tenor Esteban Manzano, gambist Tulio Rondón, barokharpiste Sarah Ridy en percussionist Juan Martinez. Samen vijf muzikanten uit evenveel verschillende landen. Hoe hun ensemble voor Sefardische muziek tot stand kwam, is een opvallend verhaal.

‘Wij waren goede vrienden die ook van het uitgaansleven hielden. Op een avond zong Esteban plots *Adio Querida*, dat bekende lied in het Ladino. Het lied heeft zowat dezelfde melodie als in de aria *Addio del passato* uit *La Traviata* van Giuseppe Verdi. Of misschien gebruikte hij wel een Sefardische melodie in zijn opera, dat is een eeuwige discussie. In elk geval zong Esteban het lied en een zinnetje in het refrein viel me op, omdat ik ook met dat lied ben opgegroeid. Hij zong in het Spaans ‘me la amargastes tú’, zoals hij het als kind had geleerd, in plaats van ‘me la amargates tú’ zoals ik het in het Ladino kende. In die periode waren we ook fan van Jordi Savall die een cd aan Sefardische muziek had gewijd. Aangezien die muziek zo sterk verbonden was met onze eigen kindertijd, dachten we: laten we dit ook doen, maar met andere instrumenten en eigen arrangementen. We stelden ons idee meteen voor aan een harpist, een gambist en een percussionist en binnen de vijf minuten hadden we tijdens dat avondje uit een ensemble opgericht! Het zinnetje waarmee alles begon ‘me la amargastes tú’ moest wel onze groepsnaam worden, ook al betekent het letterlijk ‘omdat jij mijn leven hebt verbitterd’.

De Sefardische muziek behoort vandaag al bijna dertig jaar tot de wereldmuziek. De heropleving ervan was gelukkig al

even bezig. Waarom is wereldmuziek een passend etiket?

‘Het Sefardische lied heeft zoals de meeste volksmuziek een sterke orale traditie die van generatie op generatie wordt doorgegeven. Vooral na WO II begonnen musicologen als Yitzhak Levy ‘informanten’ op te zoeken, overlevenden die nog steeds liederen uit hun kindertijd zongen. Ook musicologe Susana Weich-Shahak trok naar Griekenland, Servië, Bosnië en Turkije om zingende informanten met een bandrecorder op te nemen. De melodieën schreven ze nadien uit. En daar wordt het interessant, want de melodieën kunnen je misleiden. Sommige zijn makkelijk te dateren. Over andere melodieën denk je dat ze uit het Andalusië van de 15de eeuw komen en dan blijkt het toch Italiaanse of Griekse muziek uit de 19de of 20ste eeuw te zijn! Ook het Ladino pikte doorheen de eeuwen hier en daar een Italiaans, Grieks of Hebreeuws woordje op.’

‘Sefardische muziek kan dus alles zijn en dat maakt het zo wereldlijk. Er zijn geen regels, want je hebt enkel de melodie als vertrekpunt. Als ensemble beslis je zelf waar je welke akkoorden speelt of welke instrumenten volgens jou dan het beste passen bij een bepaald lied. Op onze tweede cd *Scalerica de Oro* gebruiken we percussie-instrumenten van over de hele wereld: een bodhrán uit Ierland, een Perzisch instrument, een Afrikaanse trom, een vaastrommel uit het Midden-Oosten, zolang het allemaal maar met respect voor de muziek gebeurt.’

Me La Amargates Tú bracht al twee albums uit. *Alma Vida Coraçon* (2010) en *Scalerica de Oro* (2014). De vriendschap en liefde voor de Sefardische muziek voel je op elke plaat. Wat mogen we verwachten op het concert in het kasteel?

‘Jullie mogen enkele nummers uit onze cd’s en nieuw materiaal verwachten. We hebben onze plannen voor een derde plaat moeten uitstellen, maar die komt er zeker! Voor dit concert focussen we

ons op drie genres. Eerst willen we de romances uit het Ladino-repertoire linken aan de romances uit het middeleeuwse Spanje. Ze delen eenzelfde kern en dat is de inhoud van de tekst. Het zijn verhalende gedichten over de Spaanse geschiedenis met lange verzen in eenzelfde ritme. De muziek bevat daarom vaak geen refrein, een verhaal vertel je zonder herhalingen. Over de oudere Spaanse vorm van romances is er weinig bekend. Esteban leerde op school enkele van die oude romances, maar de melodieën zijn totaal verschillend in vergelijking met de Ladino-variant en dat is best opvallend.’

‘We brengen daarnaast ook enkele cantigas. Dat zijn Sefardische liederen met duidelijke invloeden uit Griekenland, Turkije en de Balkan. De teksten gaan over liefde en lijden: over onbeantwoorde liefde, over rouw om een geliefde en over bedrog in de liefde. Er zijn ook vrolijke cantigas die op huwelijksfeesten en ceremonies weerklinken. Tot slot zullen we ook nog enkele oude Spaanse dansen en villancicos spelen. Dat laatste zijn volkse kerstliederen uit het Spanje van de 15de en de 16de eeuw. Kortom, muziek uit een rijke, soms pijnlijke geschiedenis die wij springlevend willen maken!’ ■

CARLO SIAU

ME LA AMARGATES TÚ

Woensdag 10 november 2021 · 20 uur
20 | 18 | 10 euro

Esteban Manzano (Argentinië) | tenor
Doret Florentin (Israël/Griekenland) | blokfluiten
Tulio Rondón (USA/Venezuela) | viola da gamba
Sarah Ridy (Engeland) | barokharp
Juan Martinez (Mexico) | percussie

Info en reservatie

CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

PRINT & PAINT

350 jaar bloemen op katoen

Na een lange restauratie zijn de kamers in het kasteel opnieuw helemaal aangekleed met bedrukte en beschilderde stoffen, zowel uit India als uit Europa. De oudste stukken dateren uit het midden van de 17de eeuw en de jongste werden pas in 1967 geplaatst. Samen vormen ze een unieke collectie: in geen enkel ander kasteel sieren zoveel katoenen bespanningen de muren.

Tijdens **PRINT&PAINT** kan je onze verzameling voor het eerst komen bewonderen. We vertellen het verhaal van de restauratie en de ontstaansgeschiedenis: van het productieproces en de technieken tot de motieven en de kleuren. Daarvoor kunnen we rekenen op tientallen bruiklenen uit de collectie van het MoMu (Antwerpen) en enkele pareltjes uit adellijke privécollecties. De katoenen stoffen werden immers niet alleen gebruikt om muren te decoreren, maar ook om kleding te maken of meubels te bekleden.

Net als in onze vorige tentoonstellingen *SWEET18* en *The Beauty of the Beast* combineren en confronteren we het historische verhaal met werk van hedendaagse kunstenaars en ontwerpers. De Peruviaans-Amerikaanse kunstenaar Cecilia Paredes ging voor het campagnebeeld aan de slag met het 19de-eeuws motief met vogels en bloemen dat ooit de kamer van de hertog sierde. Daarnaast zie je werken van Les Monseigneurs (BE), Bruno Cattani (IT), Pablo Piatti (AR), Kristine Fornes (NO), Alice Pilastre (FR), Isabel Devos (BE), Camille Dufour (BE), Aiko Tezuka (JP), Clothilde Gosset (FR), Elise Peroï (BE), Emilie Faïf (FR), Dirk van Saene (BE), Dries Van Noten (BE), Elsje Janssen (BE) & Markus Akesson (SE).

PRAKTISCH

Van 26 mei tot en met 9 oktober 2022
Open voor individuele bezoekers
op zon- en feestdagen van 13 tot 18 uur.

BOEK NU AL JE GROEPSBEZOEK!

Groepsbezoeken zijn mogelijk op weekdagen. Verzamel nu al een groepje familie of vrienden en leg je favoriete datum vast via info@kasteeldursel.be. Voor of na je rondleiding kan je ook genieten van een afternoon tea in de spiegelzaal. Bekijk alle groepsarrangementen op www.kasteeldursel.be.

Wandelen in het park

Open van zonsopgang tot zonsondergang

Via de monumentale poorten betreed je een oase van rust. Kom picknicken met zicht op het kasteel of speel op de uitgestrekte grasvelden. Wandelpaden leiden je langs waterpartijen en door oude dreven en met wat geluk zie je onderweg een eekhoorn, een roofvogel of een ree.

Ontdekkingstocht *De H van Humboldt*

Doorlopend · Gratis

Voor iedereen vanaf 9 jaar

Barbara Rottiers haalde met haar boek 'De H van Humboldt' de geniale natuurwetenschapper Alexander von Humboldt van onder het stof. Wie? Alexander von Humboldt, de grondlegger van de ecologie. In zijn tijd was hij wereldberoemd. De mensen hingen aan zijn lippen wanneer hij begon te vertellen over zijn avonturen in verre oorden, van exotische jungles tot hoge bergtoppen. Zijn visie dat alles in de natuur samenhangt en zijn ideeën over de klimaatopwarming (jawel) mogen dan 200 jaar (yep!) oud zijn, ze zijn meer dan ooit relevant.

Tijdens de ontdekkingstocht in het park nemen we jong en oud mee langs het waanzinnige leven en het drukke hoofd van Humboldt. Onderweg zijn er verschillende stopplaatsen met kleine opdrachtjes, denkoefeningen of uitnodigingen om even stil te staan bij de natuur.

Kom jij ook langs voor deze fantasievolle wandeling vol grootse verhalen en piepkleine ontdekkingen? Durf je?

Desguin Kwartet

Concert met *Me la Amargates Tú*

Woensdag 10 november 2021

van 20 tot 21.30 uur

20 | 18 | 10 euro

Lees meer op pagina 12 en 13.

Info en reservatie

CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Winterbal

Zaterdag 20 november 2021

UITVERKOCHT

Tijdens deze avond keren we terug naar 'La Belle Époque', de tijd tussen 1872 en 1914. Jurken en kostuums volgen uiteraard de mode uit deze periode!

Dansmeester Lieven Baert leidt de dansers door de passen en figuren van originele quadrilles, pas de quatres, cancons, galops en vroege Amerikaanse ragtime.

Eric Mathot en zijn Tivoli Band zorgen voor de muziek (piano, viool, contrabas, slagwerk, fluit en klarinet).

Kerstmagie

Van 4 tot en met 26 december 2021

(niet op 24 en 25 december)

15,95 euro

(gratis voor kinderen jonger dan vijf)

Lees meer op pagina 4 en 5

Info en tickets

www.kerstmagie.be

Concert met *Desguin Kwartet*

Zondag 30 januari 2022 · van 11 tot 12.15 uur

16 | 14 | 8 euro

Het genre van het strijkkwartet kende in Rusland een enorme bloei aan het einde van de 19de en 20ste eeuw. Het Desguin Kwartet brengt een programma met belangrijke parels, waarmee ze de Russische ziel raken. Tsjajkovski en andere Russische componisten zullen niet ontbreken.

Het Desguin Kwartet schitterde als laureaat van Supernova 2020 en staat intussen bekend om zijn veelzijdigheid en verrassende projecten. Cellist Pieter-Jan De Smet volgde lessen bij Pieter Stas aan de academie van Bornem en schittert naast Wolfram Van Mechelen (viool), Ludovic Bataille (viool), en Rhea Vanhellefont (altviool).

Info en reservatie

CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Hoog bezoek Op een heel erg zonnige herfstdag bracht Stéphane, tiende hertog d'Ursel, samen met zijn moeder Ursula, negende hertogin d'Ursel, en zijn zoon Matisse, de toekomstige elfde hertog d'Ursel, een bezoek aan hun voorouderlijk kasteel. Ze wonen alle drie al vele jaren in het buitenland en ze zijn nog nooit samen in Hingene geweest. Zo'n historisch moment, daar moet je foto's van laten maken!

